ПРЯМУЄМО РАЗОМ

МІЖНАРОДНИЙ ФОНД ВІДРОДЖЕННЯ

ATLAS NETWORK

ІНСТИТУТ ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПОЛІТИЧНИХ КОНСУЛЬТАЦІЙ

Основні економічні тенденції та очікування в січні 2023

Оксана Кузяків, виконавча директорка ІЕД

Євген Ангел, старший науковий співробітник ІЕД

Ірина Федець, старша наукова співробітниця ІЕД

Анастасія Гулік, наукова співробітниця ІЕД

Київ, лютий 2023

ПРО НОВЕ ЩОМІСЯЧНЕ ОПИТУВАННЯ

Опитування щомісяця

Найсвіжіші дані зібрано **16 – 31 січня 2023 р.**

ВИБІРКА: в січні опитано 573 підприємства

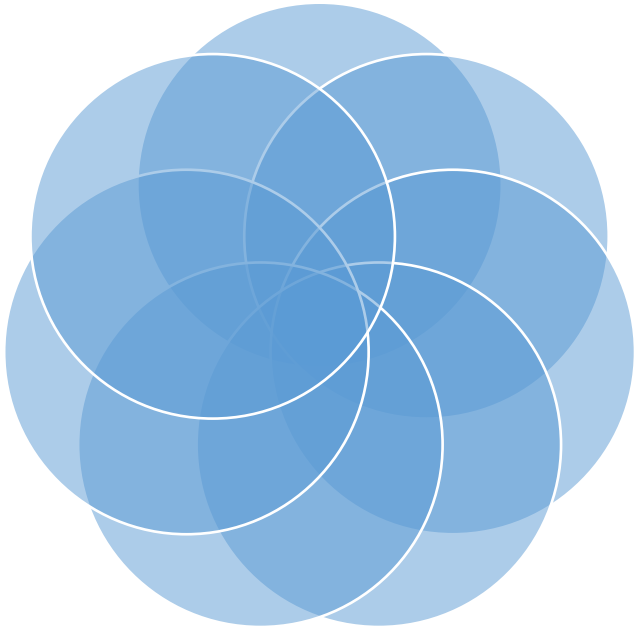

Проведено вже 9 опитувань (з травня 2022 року)

Підприємства усіх розмірів

Сектори: Промисловість + (Ритейл, Агро)

Географія: 22 з 27 регіонів України

Головні результати 1

Плани підприємств на **найближчі два роки** залишаються **оптимістичними**, водночас **зросла невизначеність** у довгостроковій перспективі

Головні результати 2

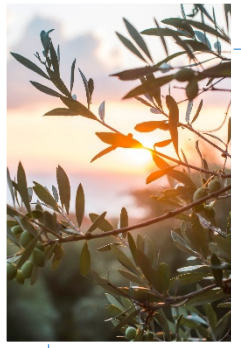

Оцінки поточної ситуації (країна, фірма) **покращуються** другий місяць поспіль

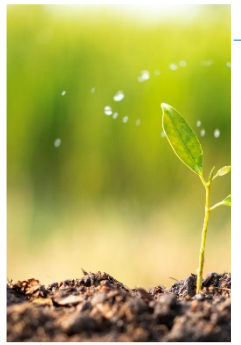

Очікування за 3 місяці (виробництво, продаж, попит) **покращилися**

Рівень невизначеності в **6- і 3-місячній перспективі** продовжує **знижуватися**

Очікування за **6 місяців покращуються** два місяці поспіль

Головні результати 3

Перебої з електропостачанням, водою та теплопостачанням залишається проблемою номер один, із незначним зменшенням відсотка

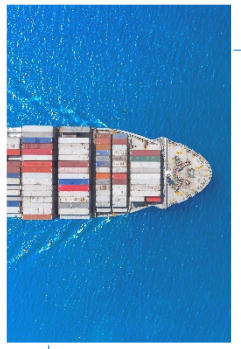

Відновлення експортної діяльності дещо **покращилося** після 4-місячної стагнації

Багато **експортерів досі не можуть** переорієнтуватися з ринків СНД і знайти нових партнерів

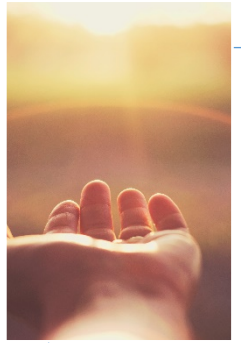

Оцінки **економічної політики держави** стали менш негативними та більш нейтральними

Що очікує бізнес, % підприємств

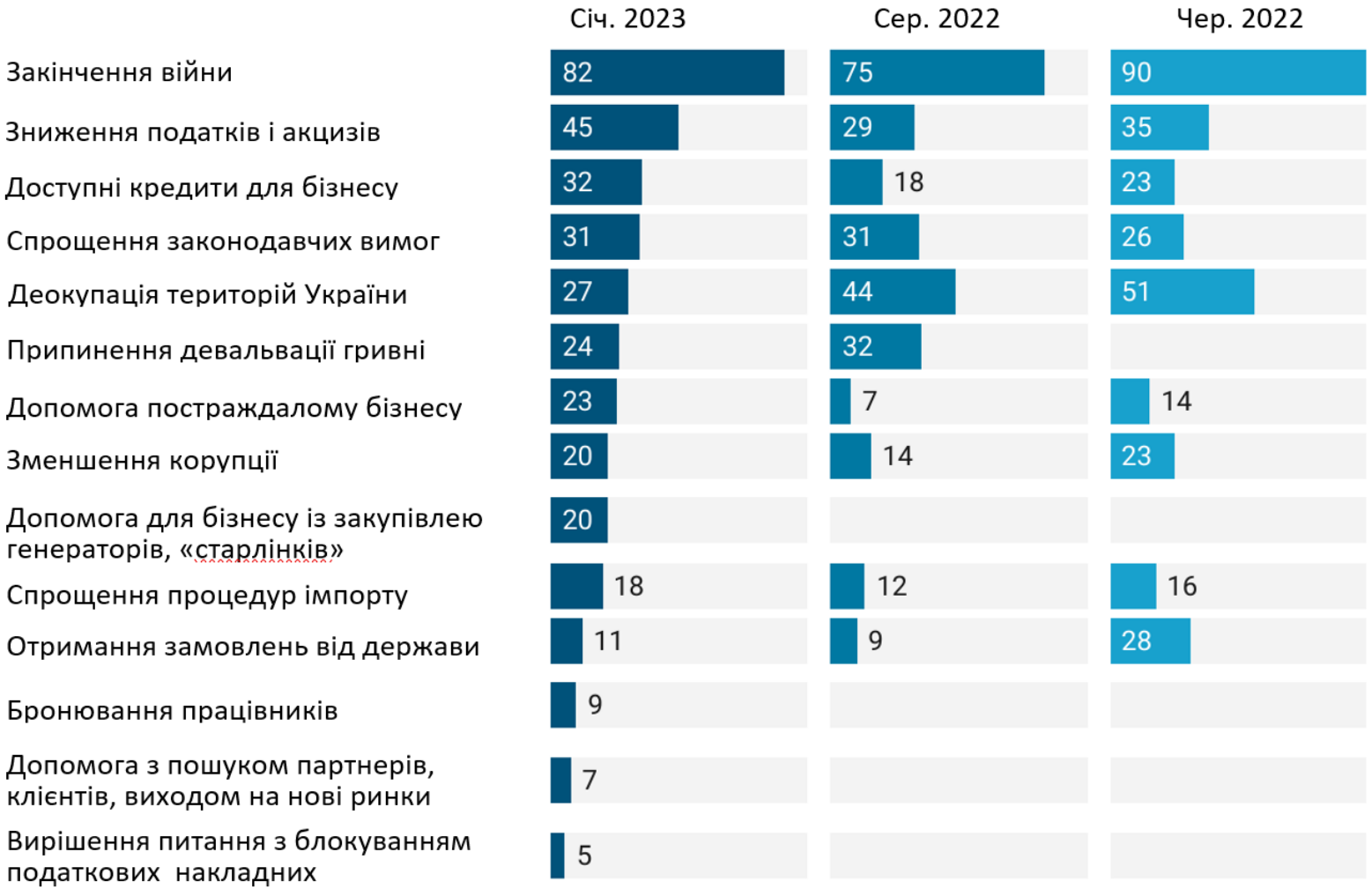

Source: IER #nres • Created with Datawrapper

Закінчення війни – головне очікування бізнесу

- У січні головним очікуванням бізнесу залишається **закінчення війни** – цього чекають 82% респондентів
- **Зниження податків і акцизів** – важливий крок, якого очікують 45% опитаних
- Близько 1/3 вважають за потрібне запровадити **доступні кредити** для бізнесу та **спростити законодавчі вимоги** до нього

Основні перешкоди для ведення бізнесу у воєнний час

- **Проблема перебоїв з електро-, водо- або теплопостачанням** вже три місяці поспіль очолює рейтинг перешкод для бізнесу
- **Зростання цін на сировину та матеріали** залишається гострою проблемою
- Дещо більше 1/3 опитаних говорять, що **працювати небезпечно**. Це менше, ніж у листопаді та грудні 2022 року
- Невеликими темпами збільшується **брак робочої сили**: у січні 2023 року це було проблемою для 22% підприємств
- Про **корупцію** та **блокування податкових накладних** говорять рідко

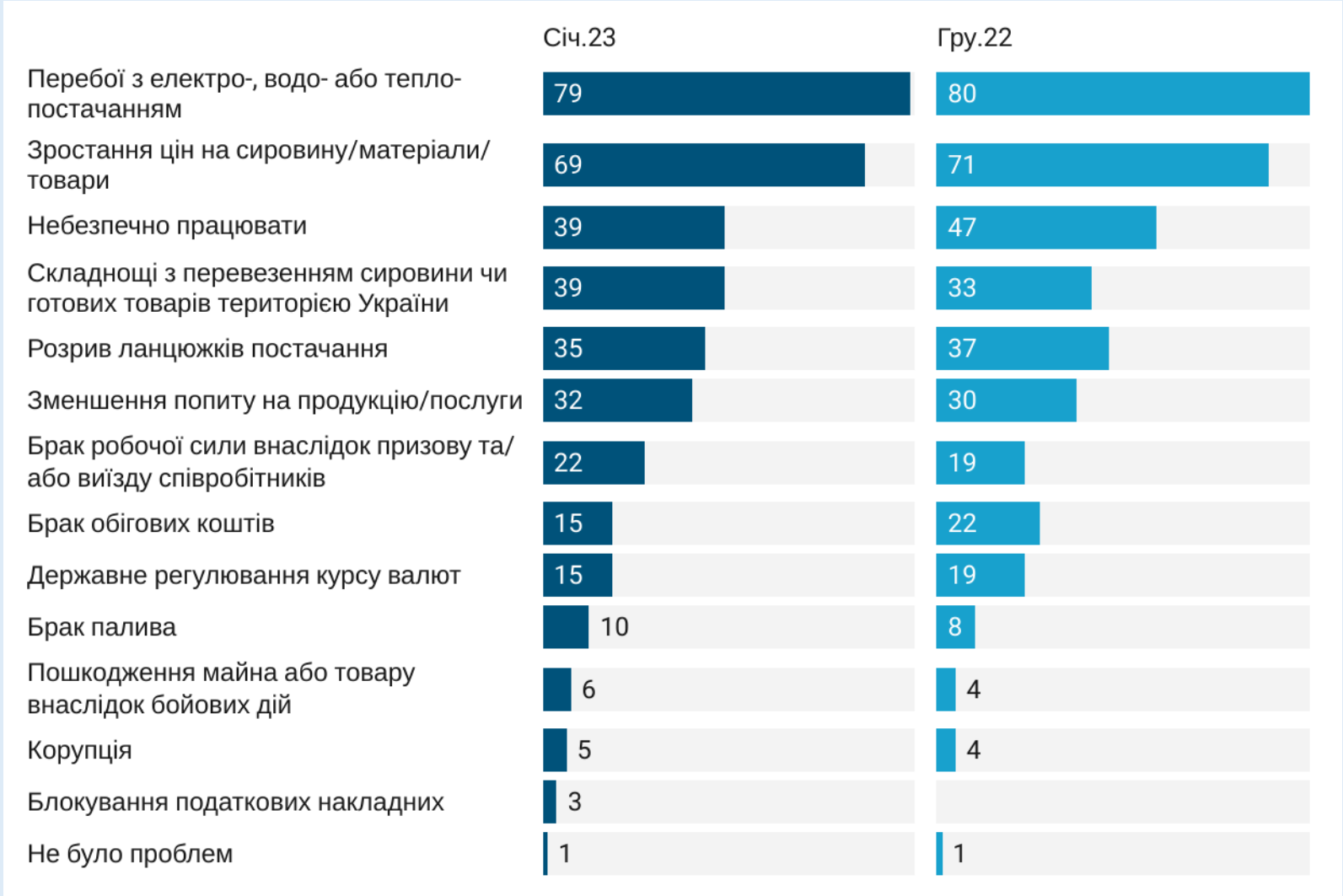

Перебої з електропостачанням

ПРЯМУЄМО РАЗОМ

МІЖНАРОДНИЙ ФОНД ВІДРОДЖЕННЯ

ATLAS NETWORK

ІНСТИТУТ ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПОЛІТИЧНИХ КОНСУЛЬТАЦІЙ

Перебої з електрикою третій місяць поспіль очолюють список перешкод

- У січні 2023 року **перебої з електроенергією третій місяць поспіль очолили** список перешкод для ведення бізнесу
- % респондентів, які повідомили про **перебої з електроенергією** як про перешкоду для ведення бізнесу, дещо знизився з **80%** у грудні 2022 року до 79% у листопаді 2023 року

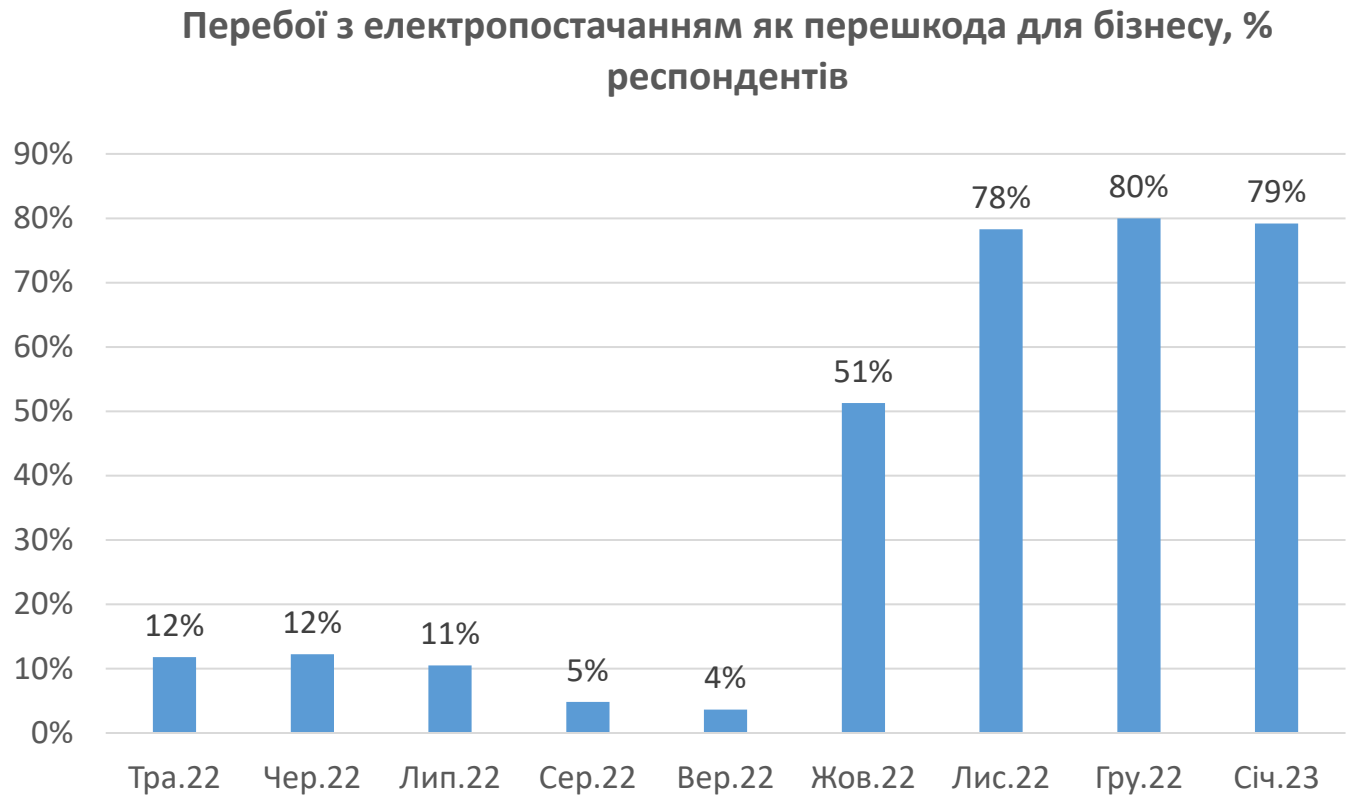

Більшість підприємств тимчасово призупиняли роботу через відключення електропостачання

89% підприємств тимчасово призупиняли роботу через відключення електропостачання в грудні – це ілюструє погіршення ситуації наприкінці 2022 року (82% в листопаді).

- Тільки 5% не мали відключень (14% у листопаді)
- Лише 6% підприємств працювали весь час під час відключень (4% в листопаді).
- 30% підприємств призупиняли роботу лише на 1-10% робочого часу а 30% - призупиняли на 11-25% робочого часу
- 11% підприємств не працювали більше половини часу (51-100%) (майже вдвічі більше ніж в листопаді)

Середній час призупинення роботи через відключення електроенергії зріс

- Через відключення електроенергії підприємства втратили 23% загального обсягу робочого часу за місяць (21% в попередньому місяці)
- Існують відмінності між секторами та галузями промисловості, бізнесом різного розміру та регіонами

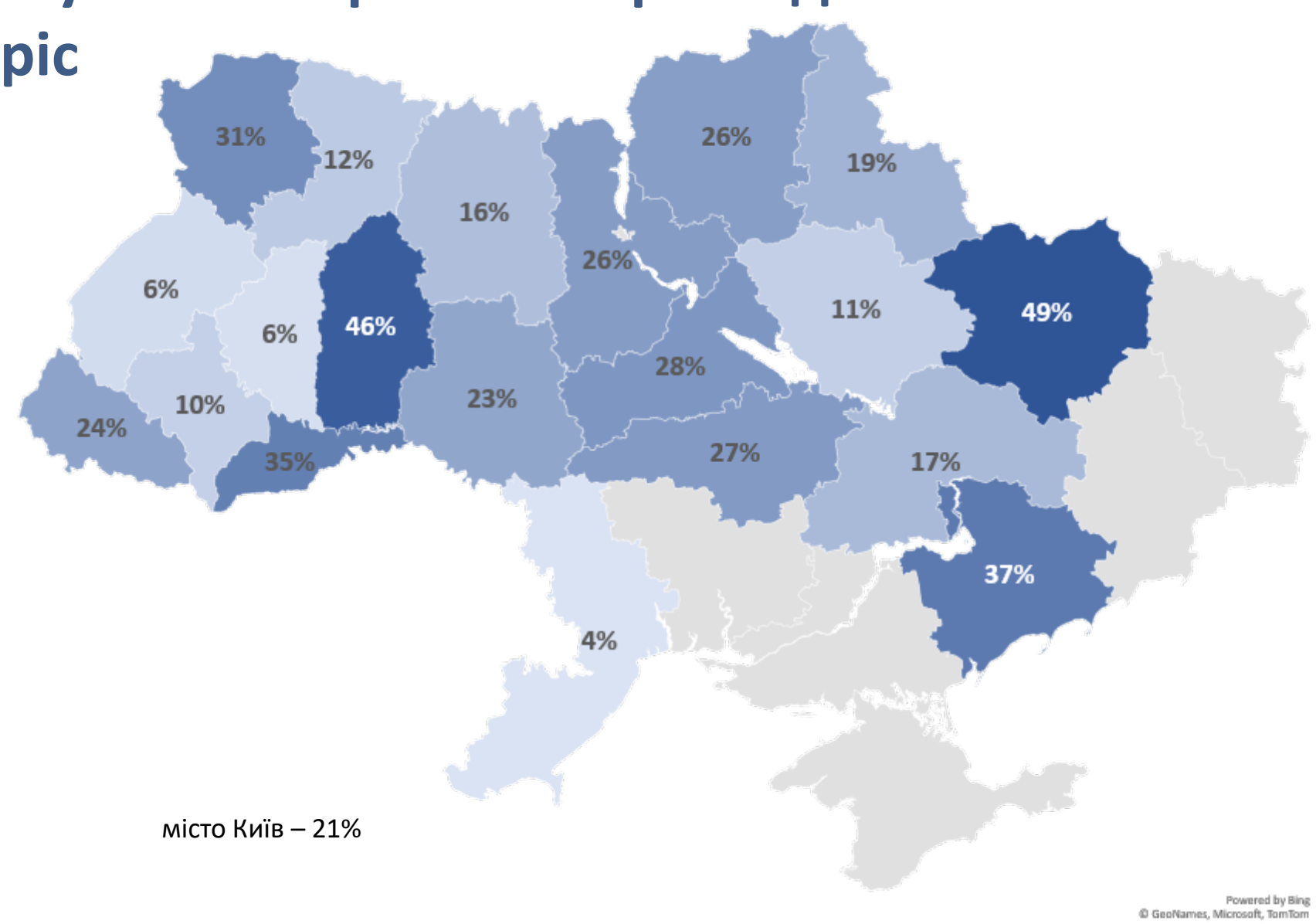

місто Київ – 21%

Середній час призупинення роботи через відключення електроенергії

- Відключення електропостачання сильно вплинули на найбільш енергоємні галузі (металургію, хімічну промисловість та машинобудування)
- Мікробізнес зазнав найбільших втрат

% втрат робочого часу (за розміром підприємств)

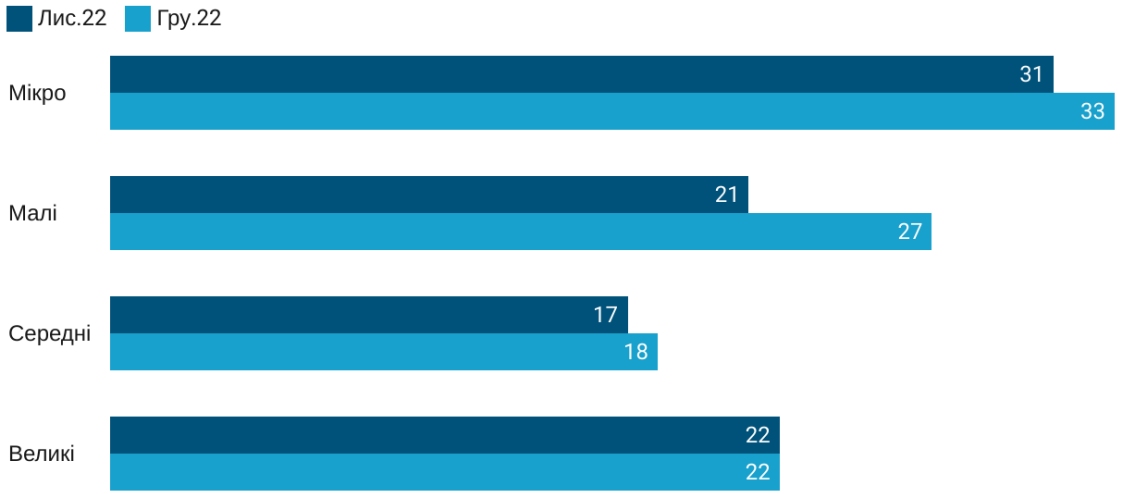

Source: ІЕД Нове щомісячне опитування підприємств • Created with Datawrapper

% втрат робочого часу (за галузями промисловості)

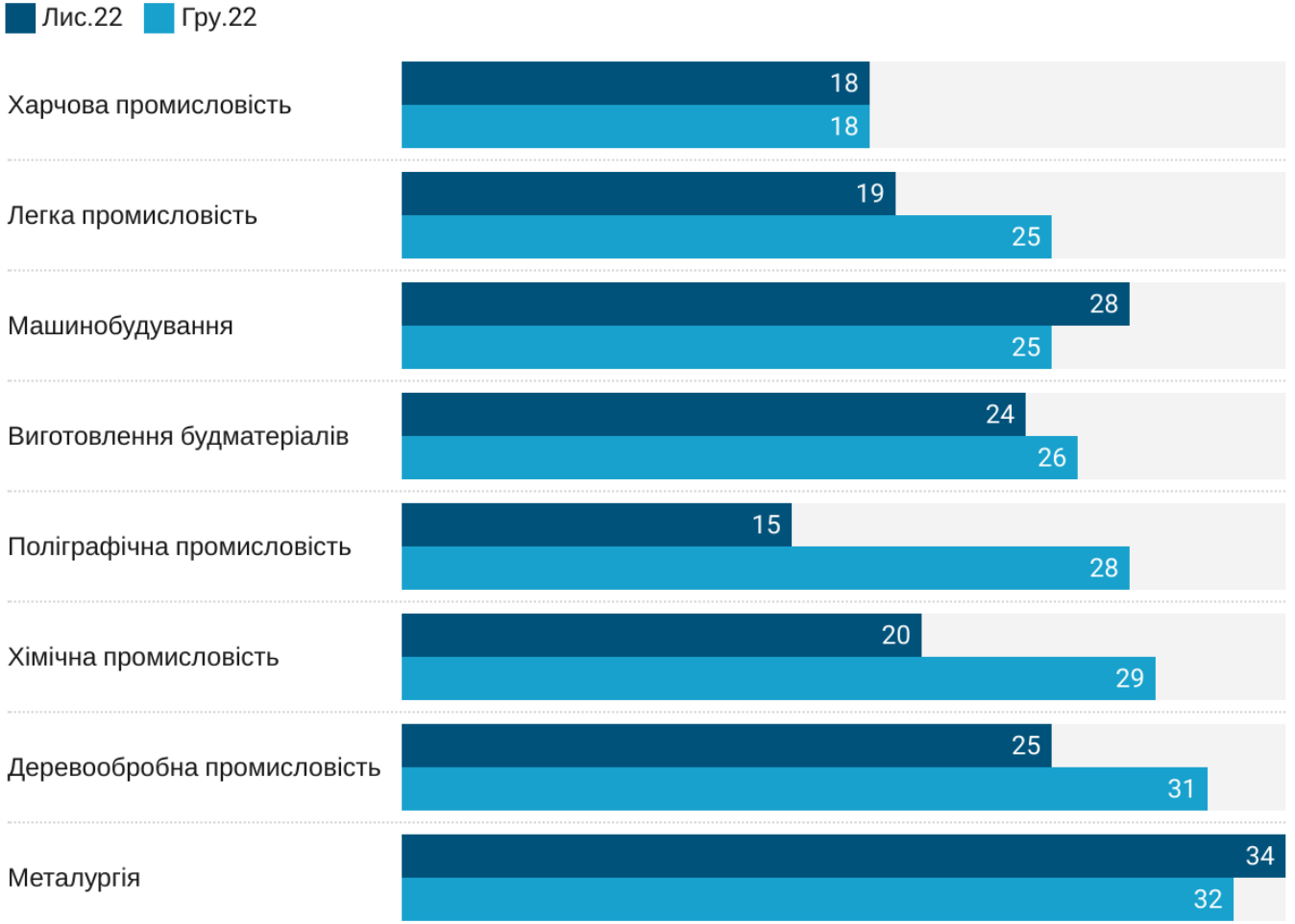

Source: ІЕД Нове щомісячне опитування підприємств • Created with Datawrapper

Як підприємства справляються з відключенням електроенергії?

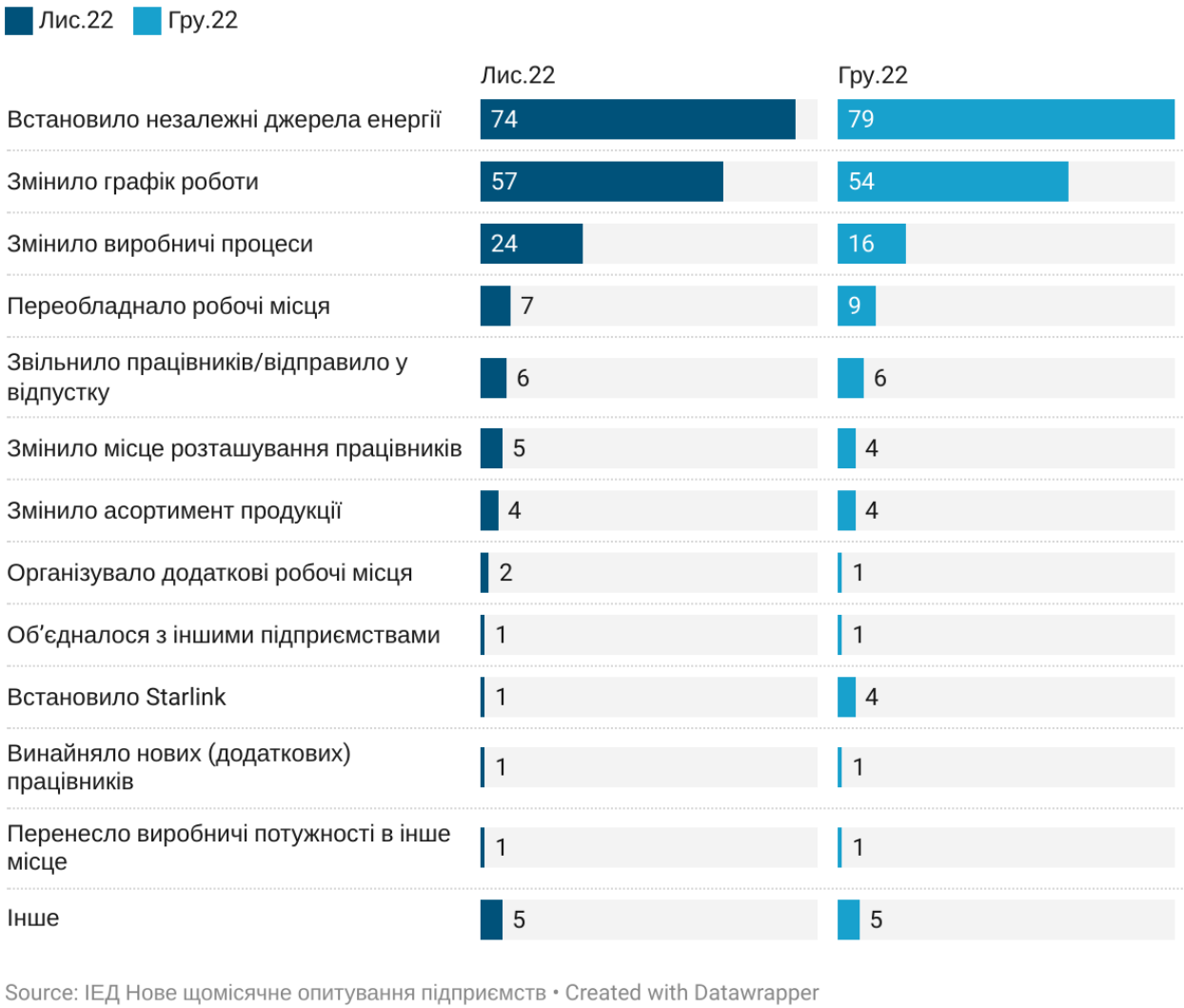

Source: ІЕД Нове щомісячне опитування підприємств • Created with Datawrapper

- **Більшість підприємств** (79%) **встановили** додаткові джерела живлення (**генератори, акумулятори тощо)**
- **Кожне друге** підприємство змінило **графік роботи**
- **Великі та середні підприємства частіше**, ніж мікро- та малі підприємства, **встановлюють додаткові джерела** електропостачання

Небезпечно працювати

«Небезпечно працювати» залишається на 3-му місці перешкод, проте зафіксоване значне зниження значення

- У січні 2023 року частка підприємств, які повідомили, що **небезпечно працювати, істотно знизилась** у порівнянні з груднем 2022 року, та **становить 39%.**

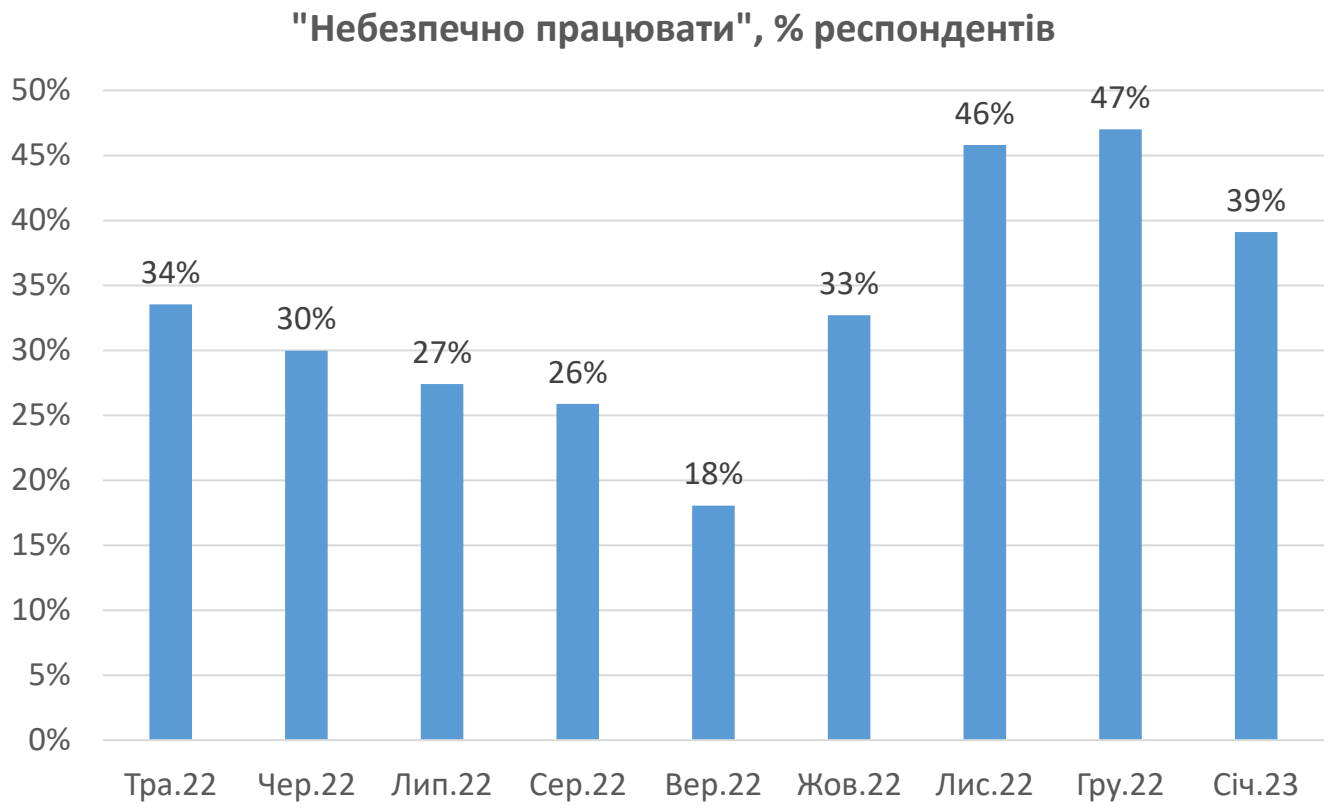

«Небезпечно працювати» в різних вимірах

Оцінки та очікування

Бізнес залишається стійким, але відновлення виробництва неактивне

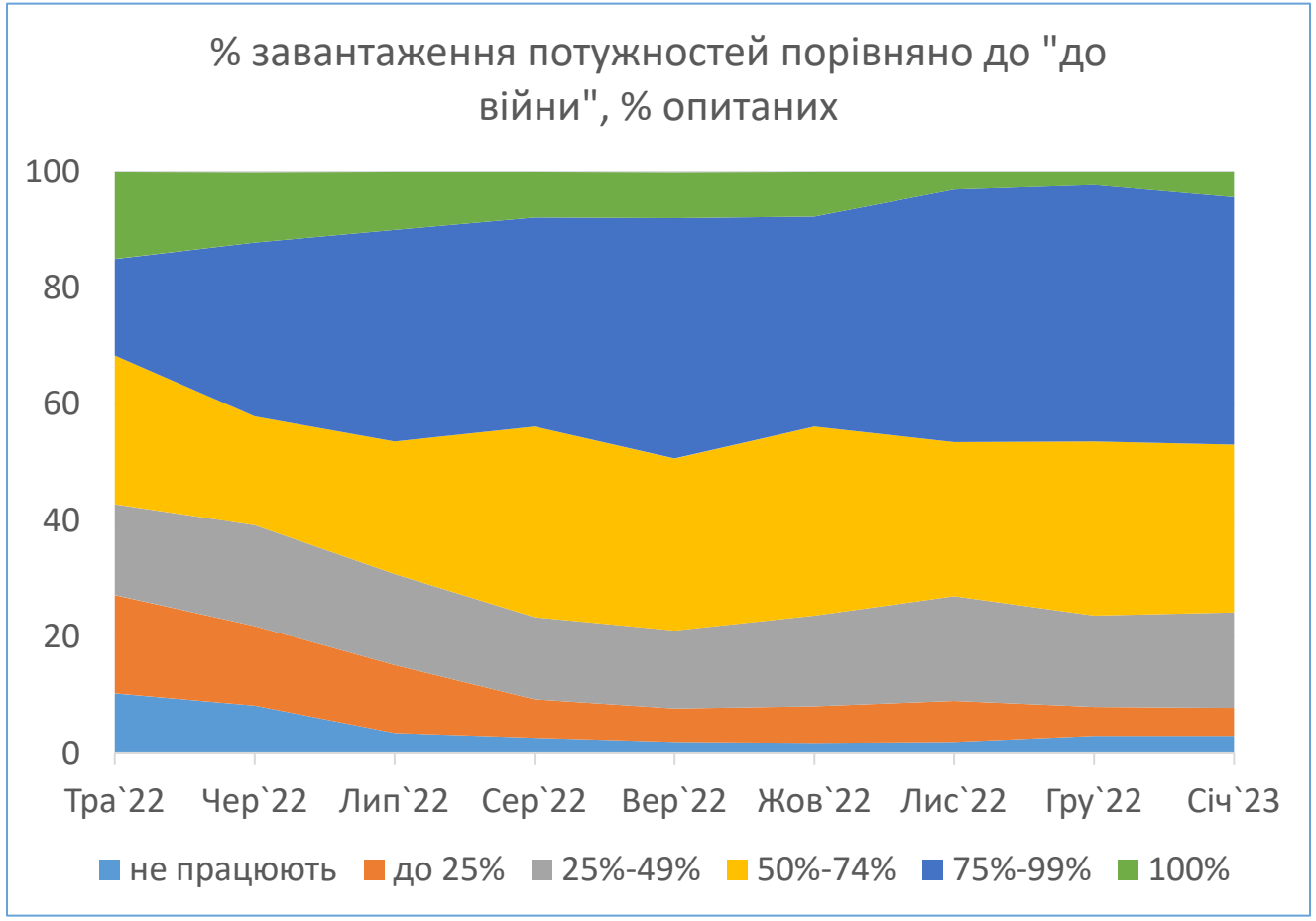

Позитивно:

- В січні бізнес залишався стійким до російських терористичних атак, але відновлення виробництва було неактивне
- Тільки **3%** підприємств **не працювали** (3% в грудні), а лише **5%** – працювали **менш ніж на 25%** (5% в грудні)
- Частка підприємств, які **працюють майже на повну потужність** (75%-99%) залишилася **на попередньому рівні** (43% в січня проти 44% в грудні)

Негативно:

- Лише 4% підприємств працюють на повну потужність (100% та більше) проти 3% в грудні та листопаді

Очікування на 2 роки: залишаються оптимістичними, водночас невизначеність збільшилась

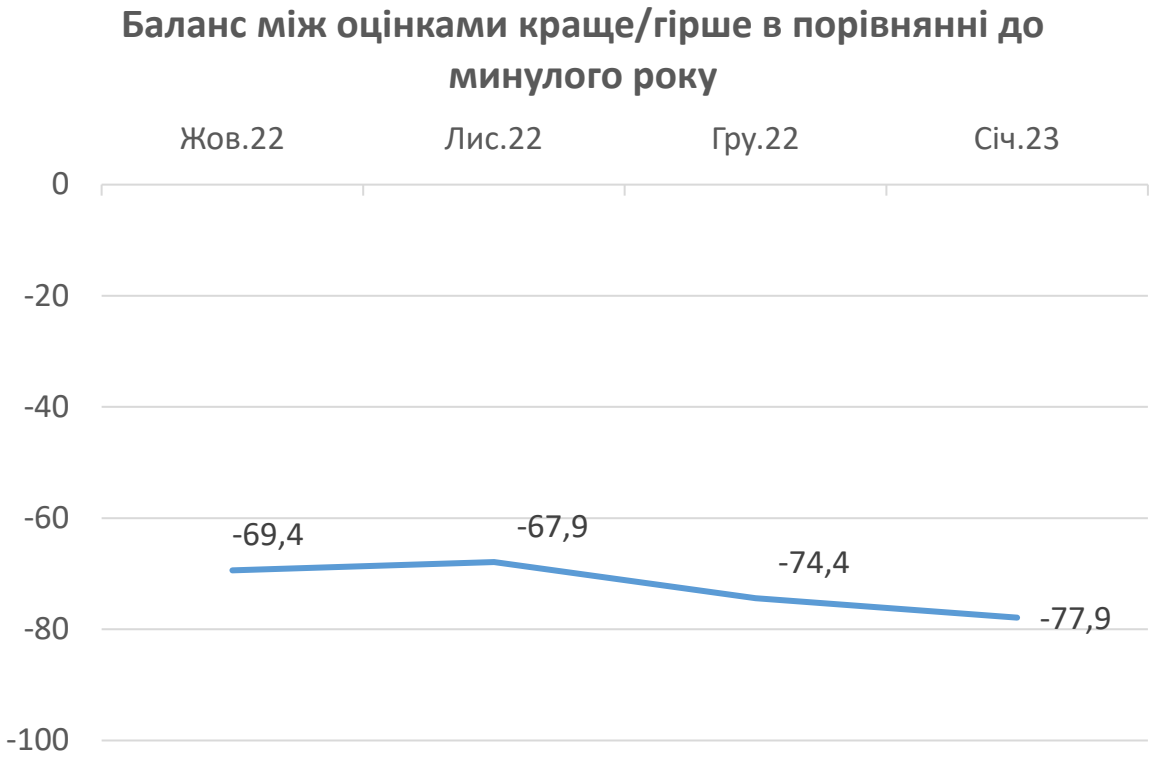

Піврічні очікування: покращення другий місяць поспіль

Фінансово-економічна ситуація на підприємстві

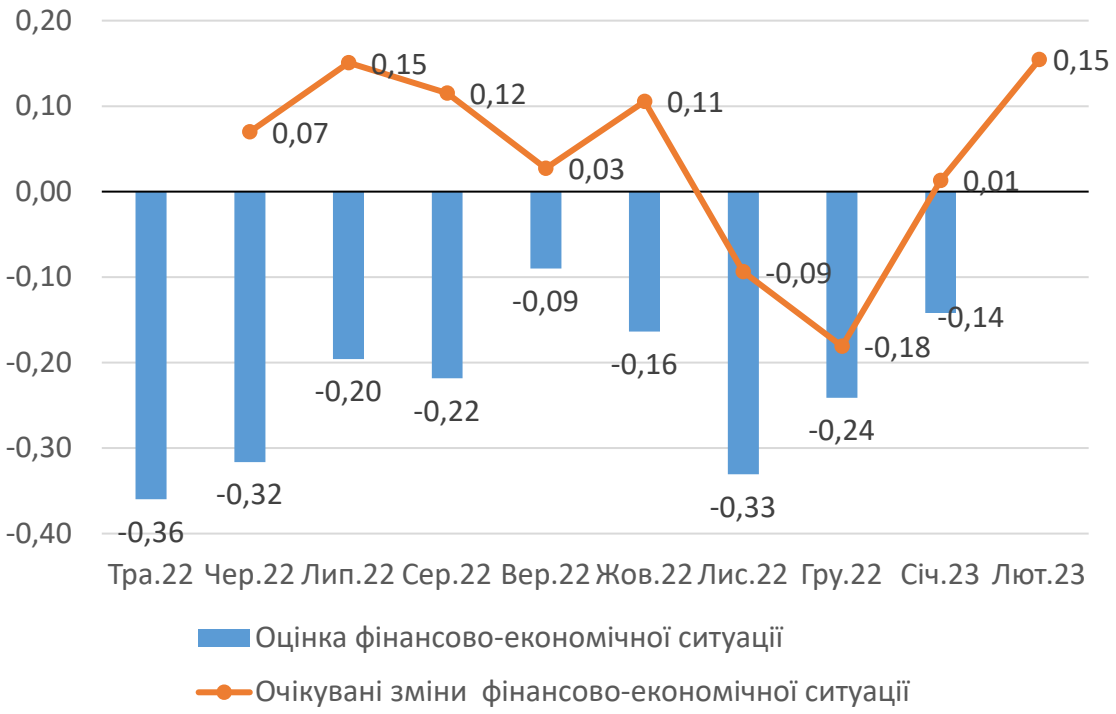

Загальноекономічна ситуація в країні

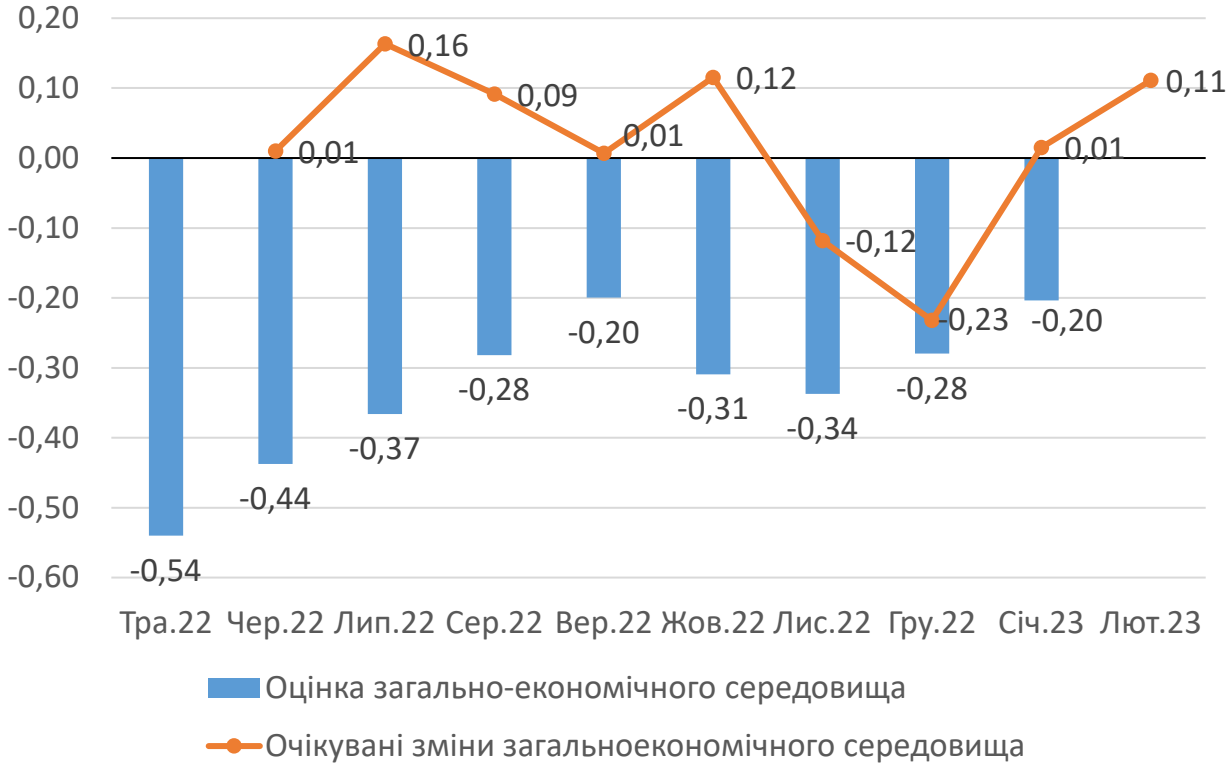

Невизначеність поступово зменшується третій місяць поспіль

В перспективі півроку

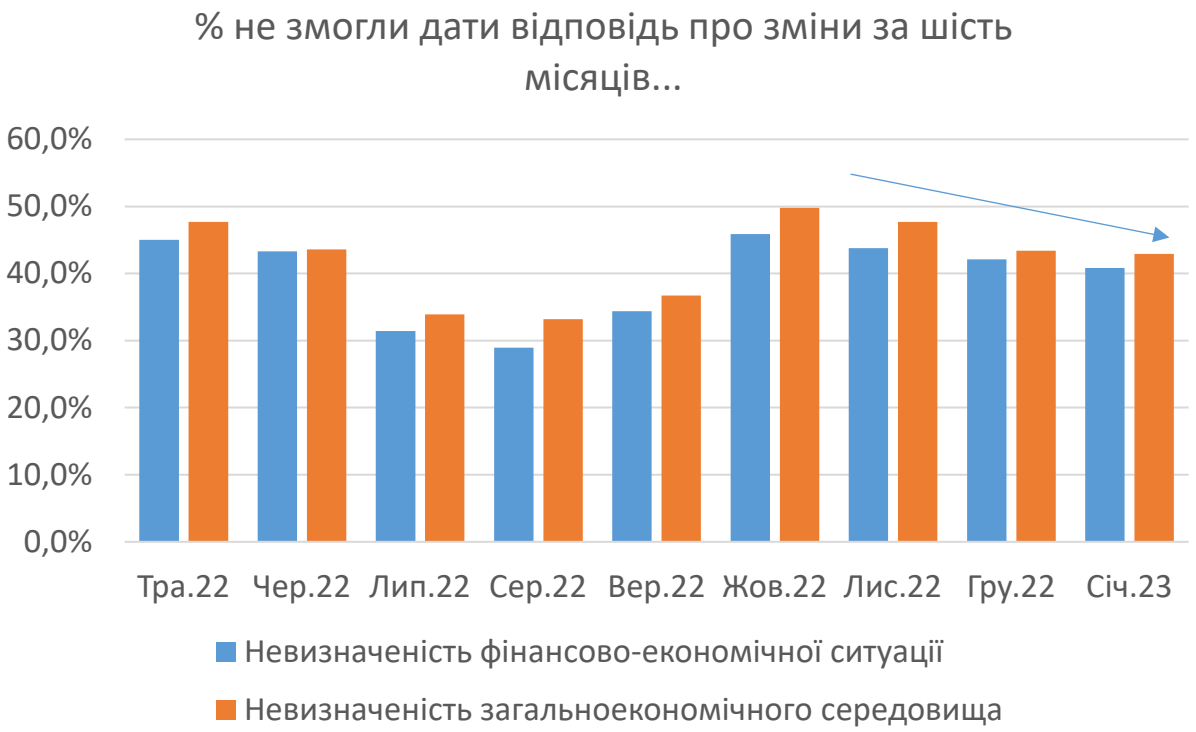

В перспективі трьох місяців

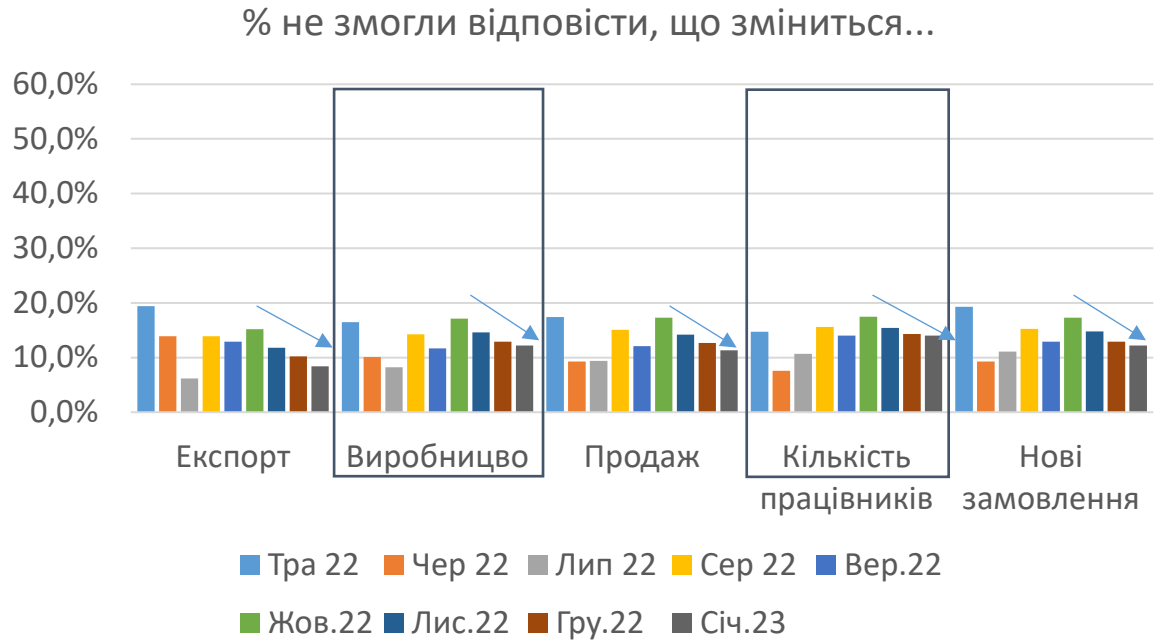

Виробничі очікування покращуються, експорт залишається без істотних змін

Виробництво

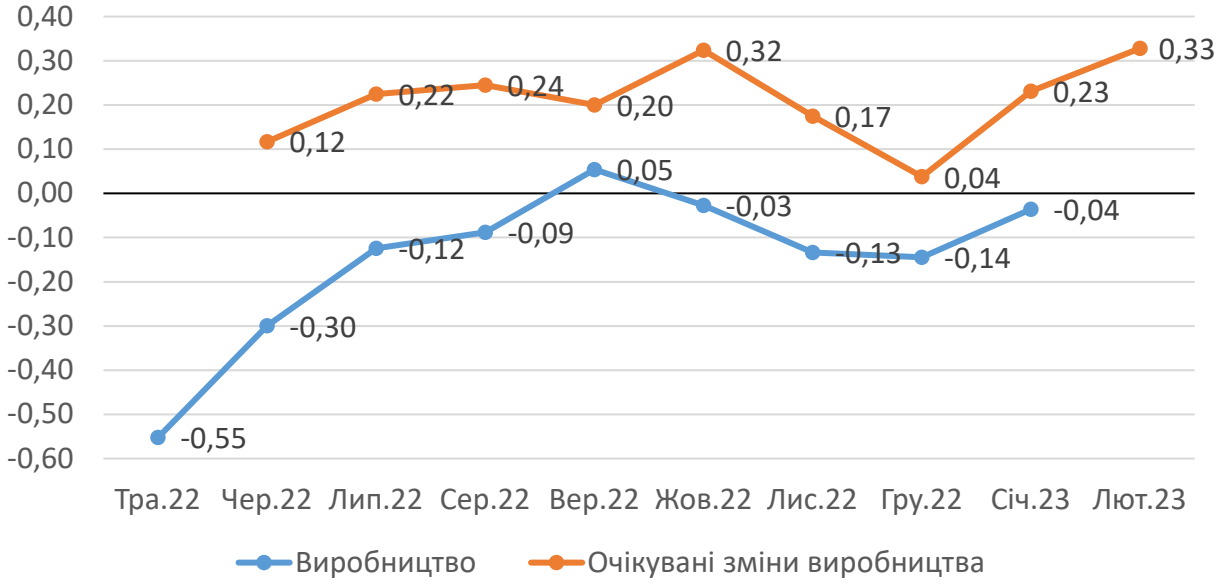

Експорт

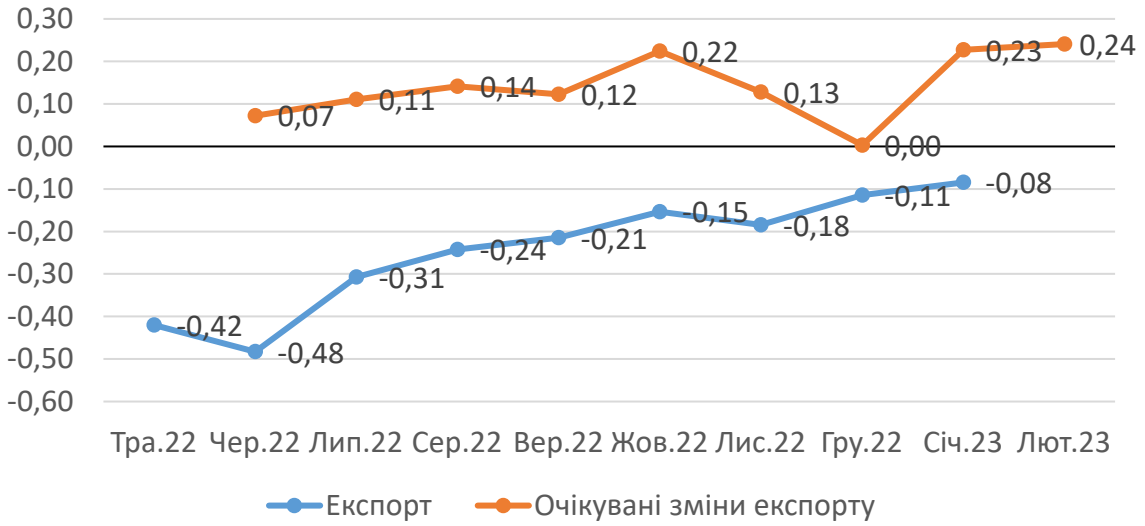

- У січні порівняно до грудня, **частка підприємств, які планували зростання виробництва** в найближчі 3-4 місяці, зросла з 32% до 39%
- Частка підприємств, які **планували скоротити виробництво**, зменшилась з 11,7% у грудні до 8,9% у січні
- З 56,3% до 51,7% зменшилася частка підприємств, які **планують зберегти обсяги виробництва в найближчі місяці** на колишньому рівні

Очікування щодо продажів та нових замовлень за 3 місяці позитивні

Продаж

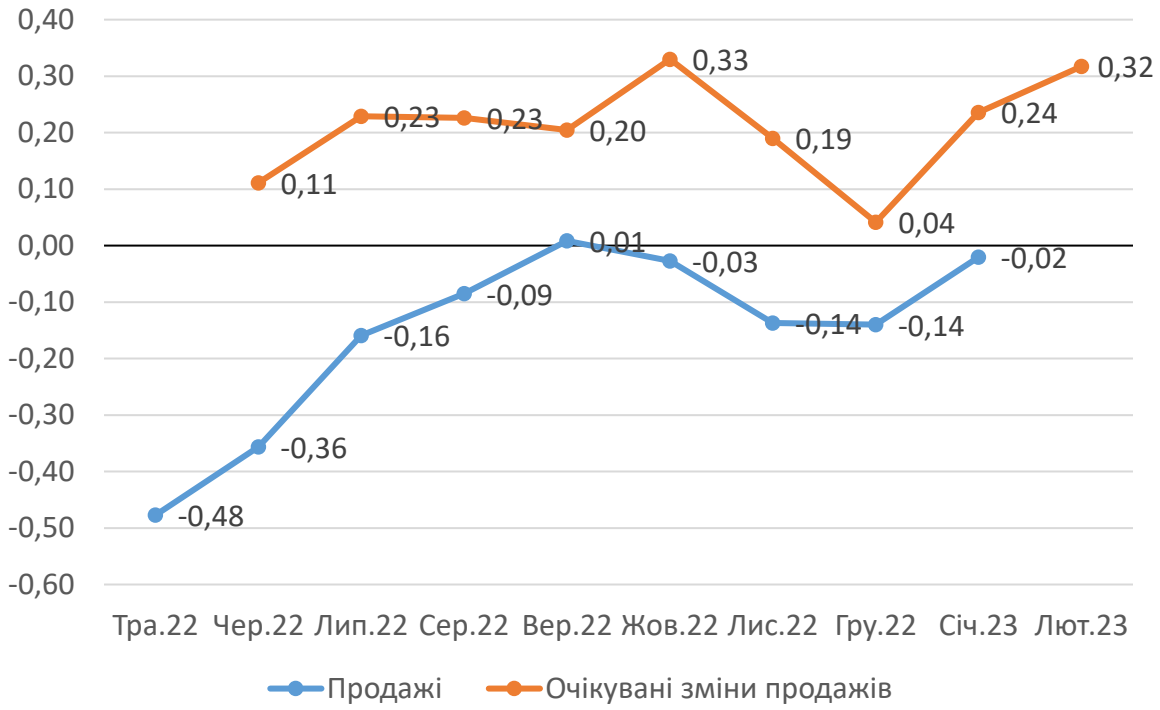

Нові замовлення

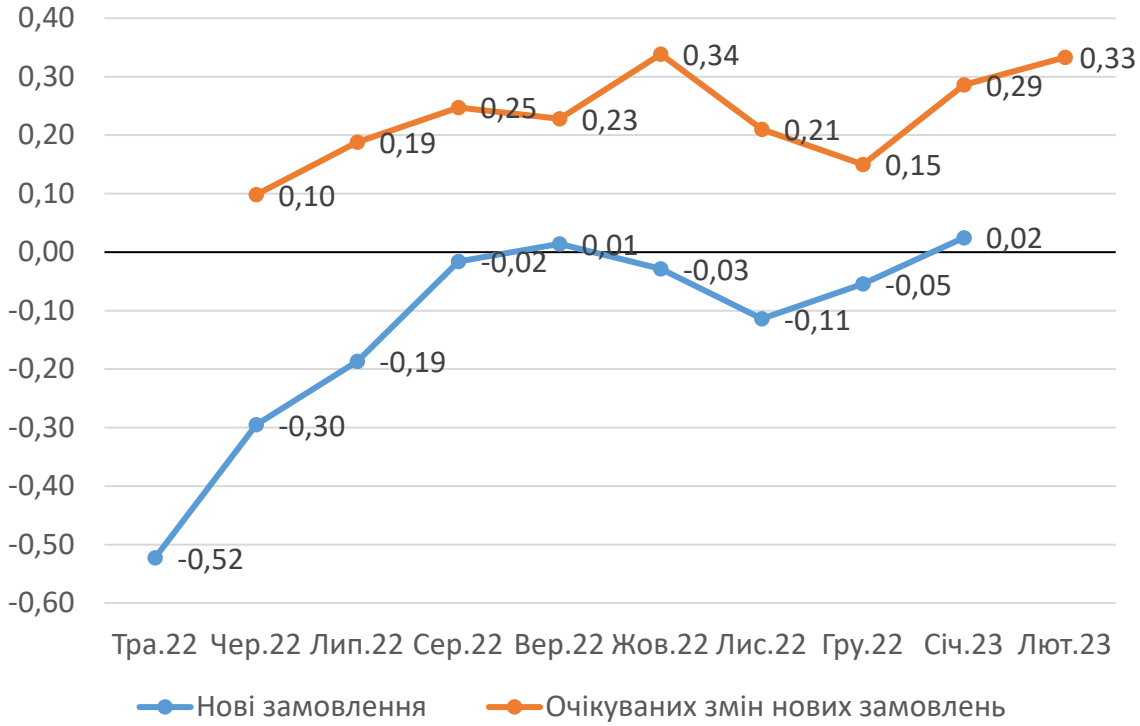

Термін забезпечення замовленнями став довшим

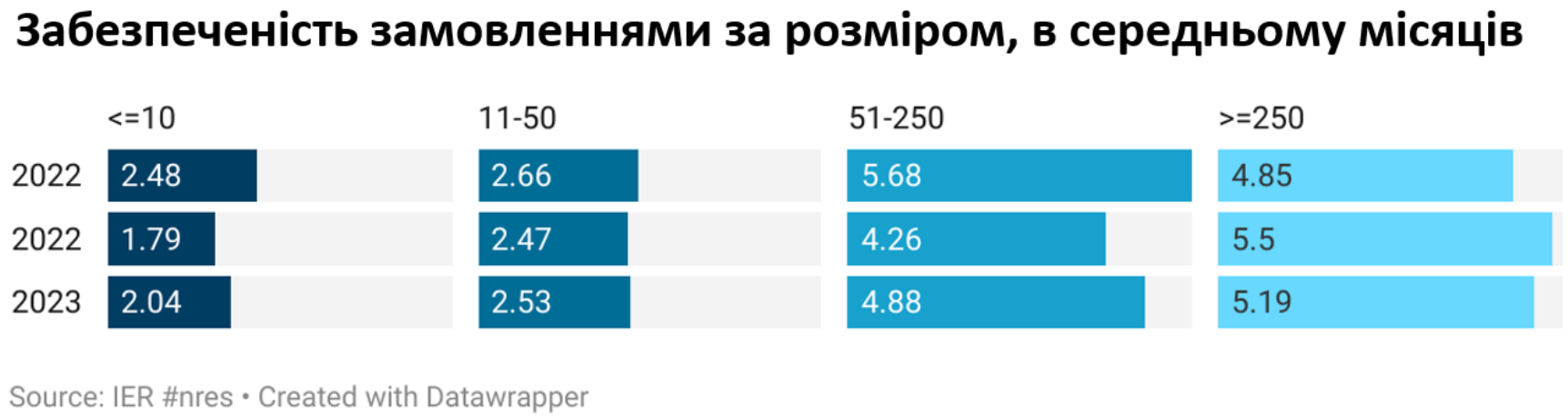

Очікується незначне підвищення кількості працівників

Кількість працівників

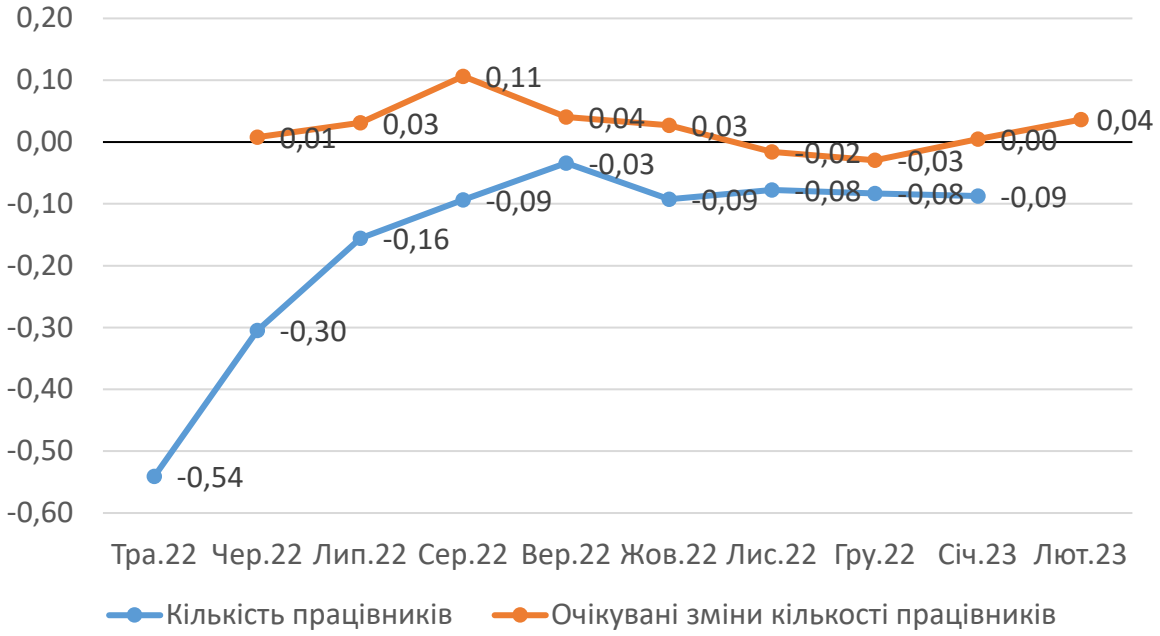

- % підприємств, які планують **зростання** зайнятості, дещо **зріс** з 4,9% до 5,7%.
- % підприємств збираються **зменшити** чисельність працівників **скоротився** з 5,3% до 3,3%.
- % підприємств, на яких **не очікується змін** у зайнятості, дещо **збільшився** з 89,7% до 91,0%

Кількість працівників у вимушених відпустках

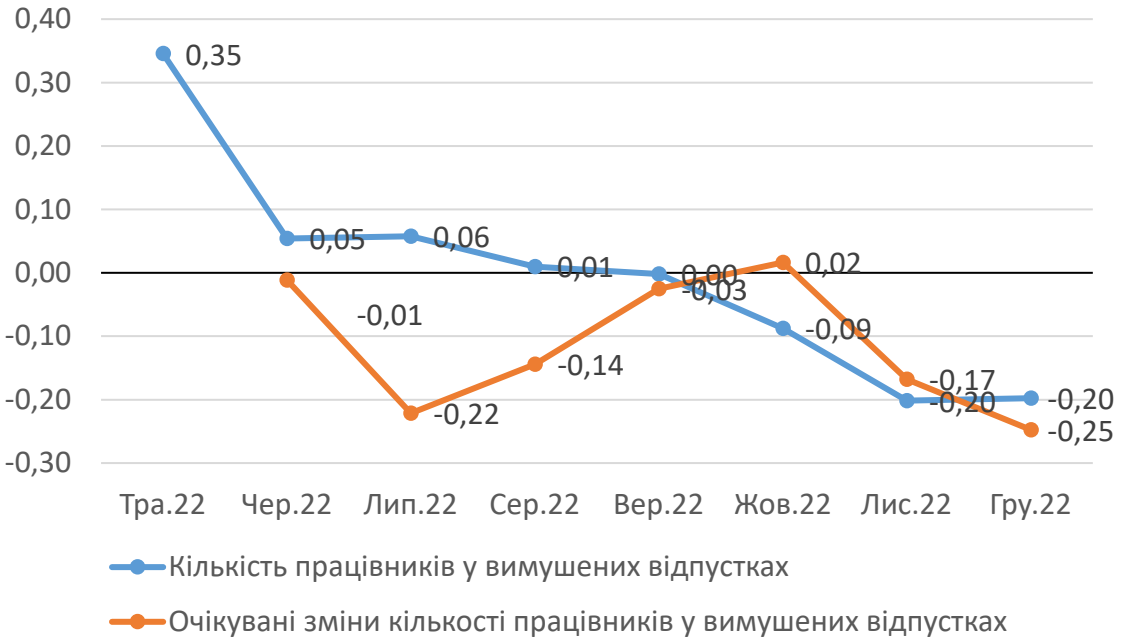

- % підприємств, які **збільшуватимуть** кількість працівників у вимушених відпустках, **зріс** з 1,7% до 2,3%.
- % підприємств **збираються скоротити** працівників у вимушених відпустках **зменшився** з 30,3% до 28,3%.
- **% без змін збільшився** з 68% до 69,4%

Ринок праці: очікується помірна активізація

Проблеми при пошуку працівників

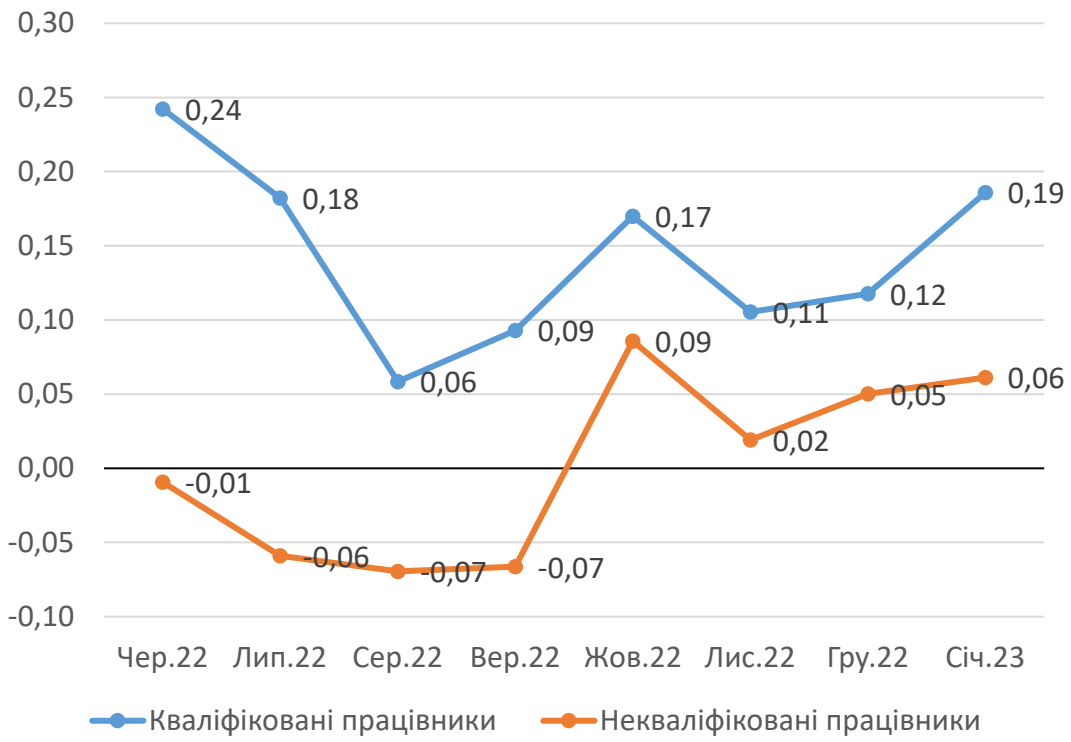

На фоні очікувань зростання виробництва та незначного зростання зайнятості,

- **дещо зросли труднощі з пошуком кваліфікованих працівників** (хоча вони залишаються незначними),
- **труднощі з пошуком некваліфікованих** робітників практично не **змінилися.**

Export is recovering, but there a “vulnerable group” of former exporters that will not able to recovering

Експорт: відновлення експортної діяльності активізувалося після стагнації

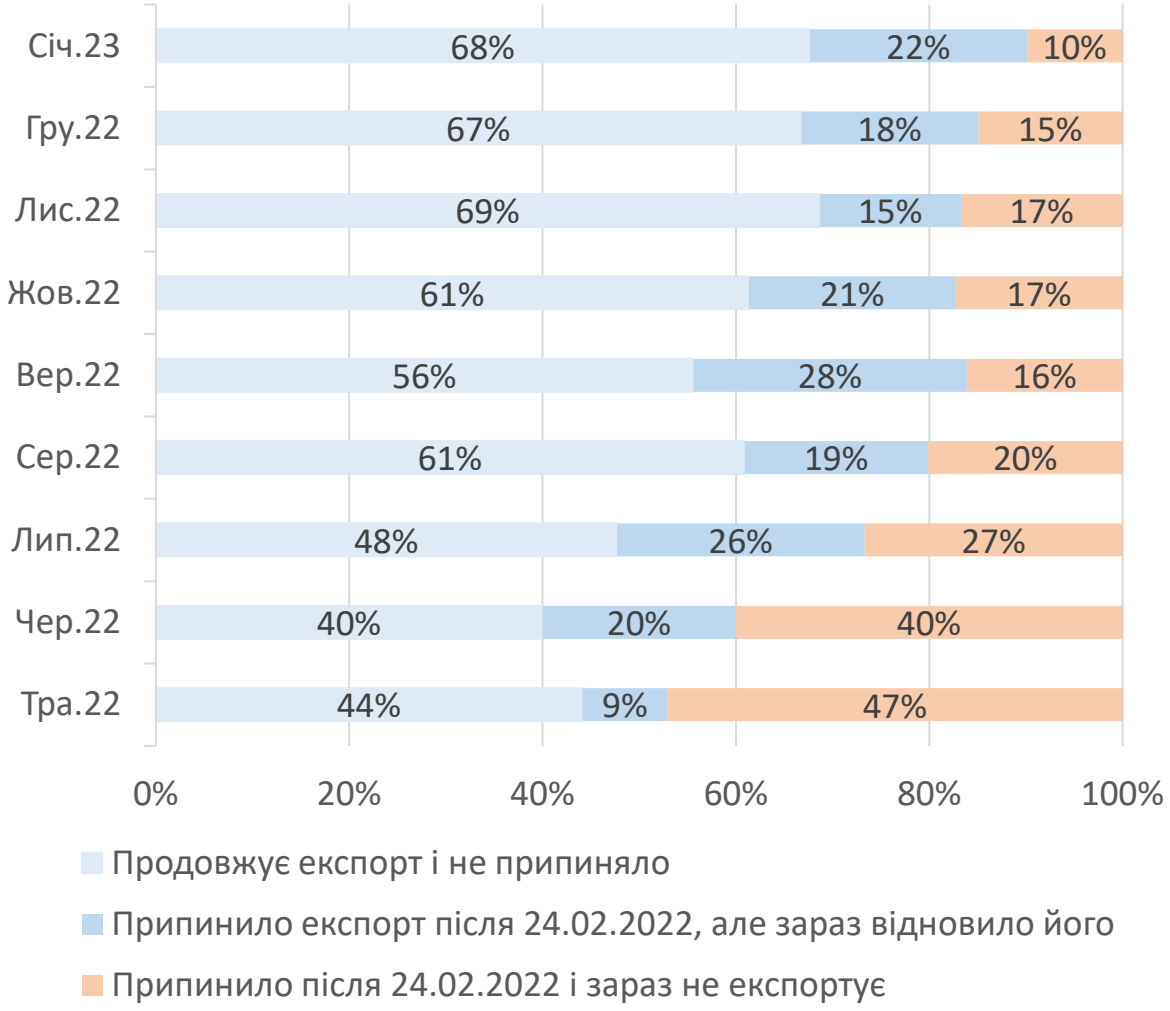

58% респондентів були експортерами на початку 2022

- **Відновлення** експортної діяльності незначною мірою **покращилося**: **частка** підприємств, які зупинили експорт після 24 лютого 2022 та не змогли його відновити, опустилася до **рекордно низьких 10%**
- **Мікробізнесу** досі **найскладніше** – **47%** підприємств ще **не відновили** експорт
- Залишається **низькою частка** підприємств, які **хочуть** розпочати **експорт уперше** – лише **2%** опитаних в січні (також 1% у листопаді та грудні)

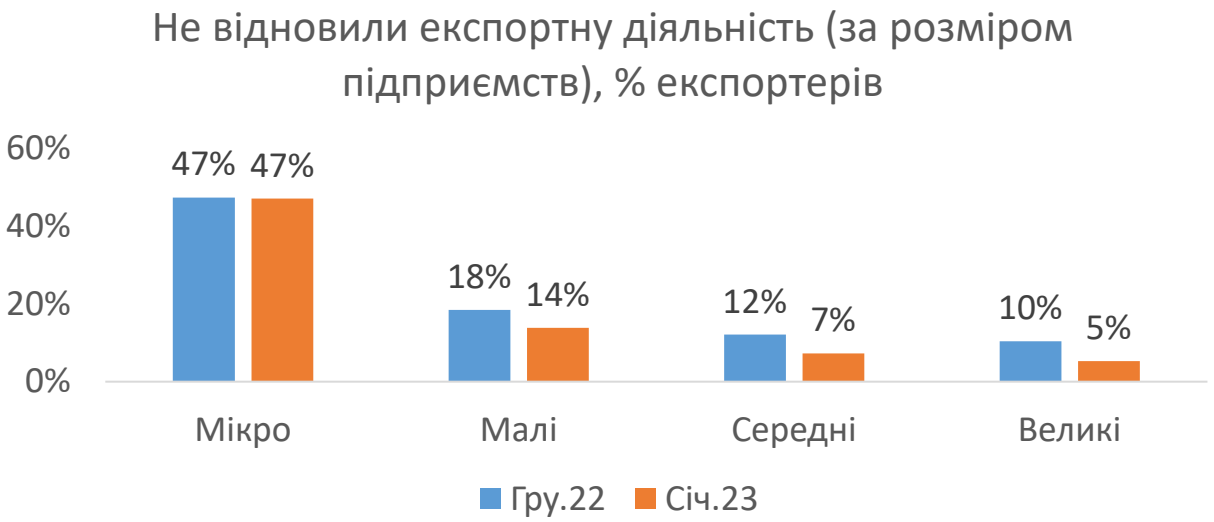

Географія українського експорту

Куди експортували за останні 3 місяці? (% експортерів)

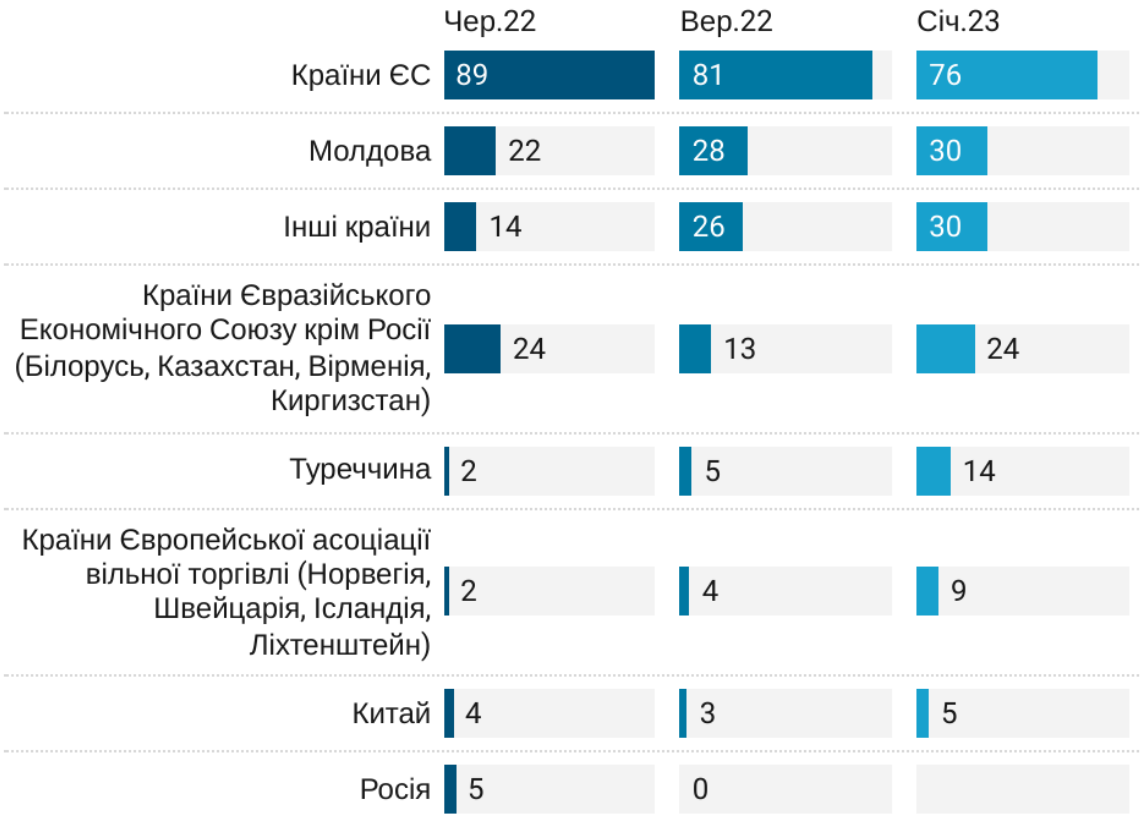

Джерело: ІЕД Нове щомісячне опитування підприємств • Створено за допомогою Datawrapper

Кількість країн, куди експортували за останні 3 місяці (% експортерів)

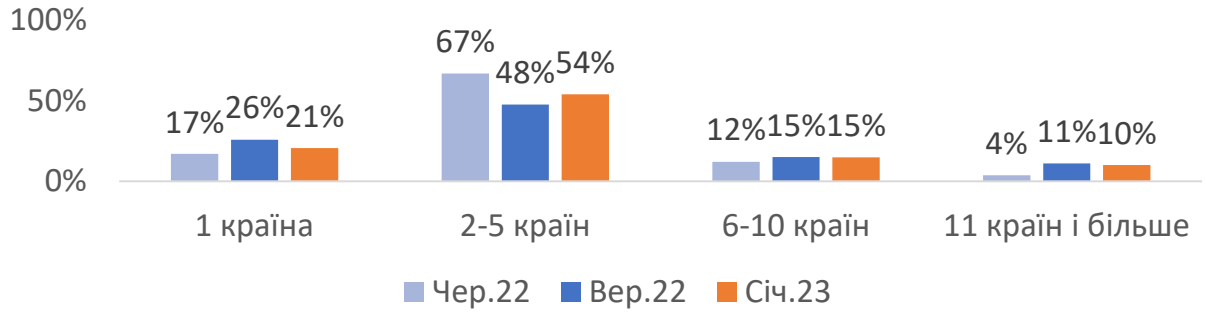

- **Європейський Союз** залишається **головним експортним** напрямком для українського бізнесу (76% респондентів в січні)
- **Важливість інших напрямків** також **зростає**, зокрема Туреччини (14%) та Молдови (30%)
- **Торгівля з** країнами **Євразійського Економічного Союзу відновилася** (24% в січні проти 13% у вересні та 24% у червні
- Більшість експортерів мають **«вузьку» географію експорту**. Кожна друга компанія експортує до 2-5 країн, а кожна пята – до однієї

Вплив війни на експортну діяльність (перешкоди для експорту)

Перешкоди для експорту після 24 лютого 2022 (% експортерів)

Джерело: ІЕД Нове щомісячне опитування підприємств • Створено за допомогою Datawrapper

- Питання логістики переважають серед головних перешкод для експортерів: черги на західних кордонах, морська блокада та брак залізничних вагонів / вантажівок / водіїв
- **Проблема черг** стала дещо **менш важливою** ніж у вересні (з 60% у вересні до 54% в січні)
- Проблеми, пов'язані з роботою митниці, залишаються нагальними: складні митні формальності в топ-3, а корупція на митниці – вже в топ-5.
- **Корупція** на українській митниці стала в **4 рази важливішою** в січні порівняно з травнем
- Бізнес почав більше відчувати **проблему задоволення попиту на зовнішніх ринках**, можливо через поєднання зростання попиту та проблеми відключень електропостачання

Чому бізнес не може відновити експортну діяльність?

Перешкоди за станом експортної діяльності (січень 2023)

Джерело: ІЕД Нове щомісячне опитування підприємств • Створено за допомогою Datawrapper

- **Брат попиту** на продукцію є **головною перешкодою** для компаній, які ще не відновили експорту
- Майже третина неактивних експортерів страждають від **потреби переорієнтації з ринків СНД** або від **неможливості задовольнити попит** на зовнішніх ринках
- **Логістичні** проблеми та **проблеми з роботою митниці** є **найменш важливими** для неактивних експортерів
- Компанії, які страждають **від високих часових втрат** через відключення електропостачання також **менш ймовірно відновлюють експорт**

Втрати робочого часу за станом експортної діяльності (%)

Оцінки державної політики

Переважають нейтральні оцінки державної підтримки бізнесу

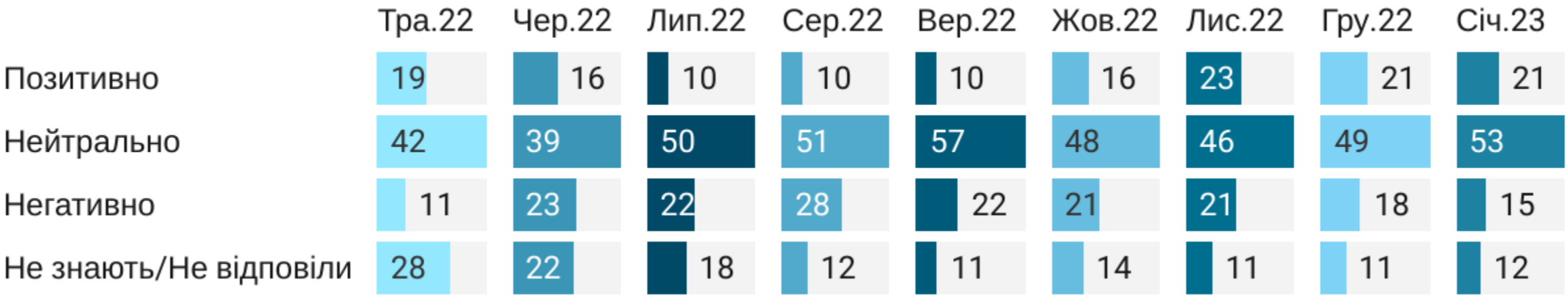

- Як і раніше, бізнес переважно **нейтрально оцінює державну політику з підтримки бізнесу**: такі оцінки поставили 53% опитаних
- Ця частка дещо зросла порівняно з попереднім місяцем
- Водночас, **негативні оцінки** стали дещо рідшими: 15% у січні 2023 р. порівняно з 18% у грудні 2022 р.
- Частота **позитивних оцінок** не змінилася: 21%, але вже третій місяць поспіль вища, ніж у червні-жовтні 2022 року

Нове щомісячне опитування підприємств. Методологія

Потреба у вичерпній інформації про економічну ситуацію є важливою для економічної політики під час війни. Для швидкого збору інформації про поточний стан економіки на рівні підприємства, Інститут економічних досліджень та політичних консультацій буде проводити щомісячне опитування підприємств із **застосуванням підходу кон'юнктурних досліджень** (або Business Tendency Survey). Методологію розроблено для оцінки ситуації з «базового рівня» — суджень та очікувань основних економічних агентів – підприємців та керівників підприємств.

Щомісячне опитування складається з двох частин – регулярної та спеціальної. Регулярно респонденти відповідають на питання про зміну основних показників діяльності та короткострокові прогнози щодо майбутніх змін цих же показників -- випуску (виробництво), реалізації (продажів), експорту, заборгованостей, нових замовлень, зайнятості тощо. Оцінки та очікування щодо змін ділового клімату та фінансово-економічної ситуації на підприємстві в перспективі на півроку також будуть у фокусі нашої уваги.

Спеціальна частина Щомісячного дослідження дозволяє отримувати інформацію щодо специфічних тем. Спеціальна частина розглядає проблеми підприємств, вплив війни на обсяги виробництва, експортну діяльність, основні потреби бізнесу та оцінку державної політики.

У цьому дослідженні використовується панельна вибірка, яка включає **500+ підприємств, що розташовані у 22-х з 27-ми регіонів України**, включаючи Вінницьку, Волинську, Дніпропетровську, Житомирську, Закарпатську, Запорізьку, Івано-Франківську, Київську, Кіровоградську, Львівську, Миколаївську, Одеську, Полтавську, Рівненську, Сумську, Тернопільську, Харківську, Хмельницьку, Черкаську, Чернівецьку та Чернігівську області та місто Київ.

Польовий етап дев'ятої хвилі тривав із 16 по 31 січня 2023 року. Керівники підприємств порівнювали результати роботи в січні 2023 року з груднем 2022 року, чи іншого показника на момент проведення опитування (січень 2023 року) та давали прогнози на наступні 2 - 3 чи 6 місяців залежно від питання. В окремих питаннях (де це було зазначено) результати роботи порівнювалися з довоєнним часом (період до 24 лютого 2022 року). Опитувані давали прогнози на наступні 3 місяці роботи.

Наші контакти

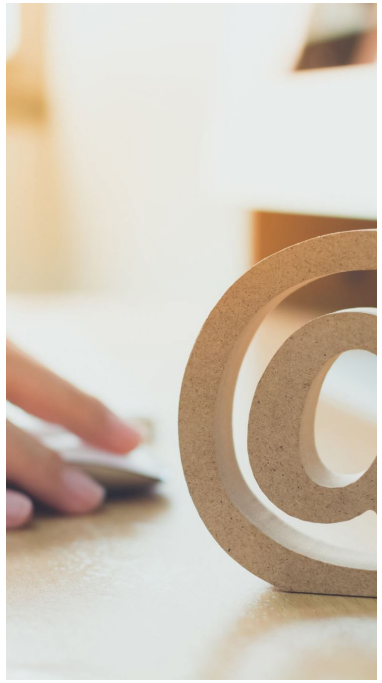

website:	www.ier.com.ua
e-mail:	rubanik@ier.kyiv.ua kuziakiv@ier.kyiv.ua
Facebook:	https://www.facebook.com/IER.Kyiv/
Twitter (in English only):	https://twitter.com/IER_Kyiv

ПРЯМУЄМО РАЗОМ

МІЖНАРОДНИЙ ФОНД ВІДРОДЖЕННЯ

ATLAS NETWORK

ІНСТИТУТ ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПОЛІТИЧНИХ КОНСУЛЬТАЦІЙ